Skärgårdens kulturlandskaps ekologiska värde
Mikael von Numers
Åbo Akademi, miljö- och marinbiologi

Skärgårdens kulturlandskap: olika slag av betesmarker och ängar
• Utgörs huvudsakligen av vårdbiotoper formade av långvarig boskapsskötsel
• Till dessa biotoper kan räknas: lövängar, skogsbeten, hagar och hedar samt olika slag av ängar, såsom strandängar, friska ängar och torrängar
• Bara en bråkdel av tidigare vårdbiotoper i skärgården finns kvar
• I dagens igenväxande skärgård är alla slag av vårdbiotoper värdefulla, speciellt om de har en lång kontinuitet

Nötkreatur och får transporterades förr till betesmarker på holmarna. Djuren sped frön mellan holmarna och upprätthöll samtidigt vårdbiotoperna

Vitsvanshjorten har troligen en negativ inverkan på artrikedomen

- Genom att jämföra gamla uppgifter med nya kan man få en uppfattning om vilka arter som ökat och vilka som minskat.
- Ca 500 holmar med artlistor över kärlväxterna från 1930-talet har undersökts på nytt under senare år.

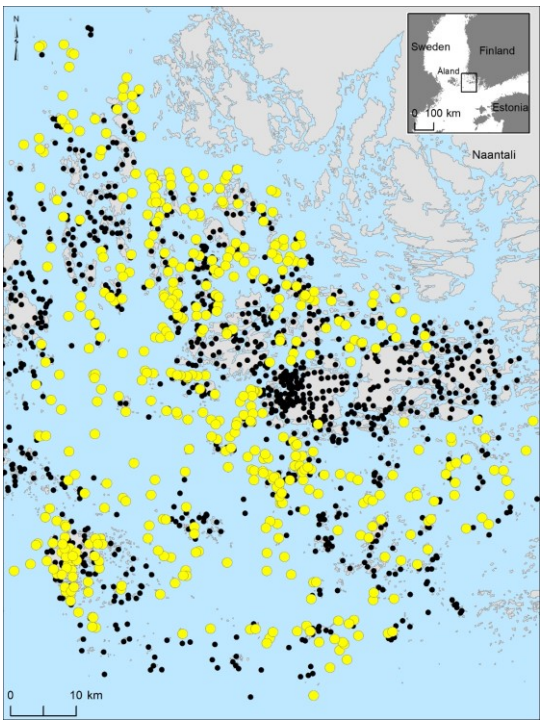

Gråbikan är en typisk art på hedar.
Den har minskat starkt.

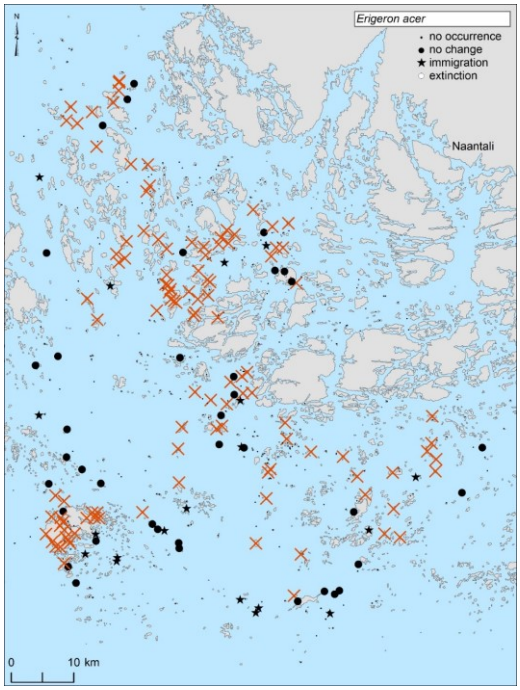

Även kattfoten har minskat. Den missgynnas av att betet upphört och av kvävetillförsel.

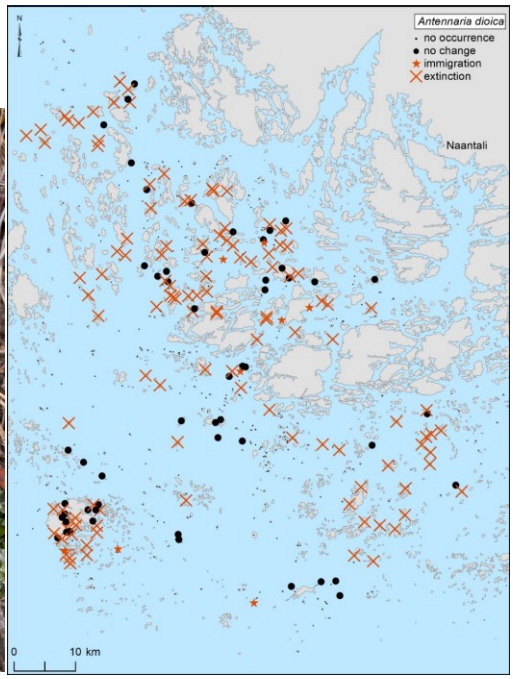

Vårfingerörten växter på hedar och kalkberg. Minskat.

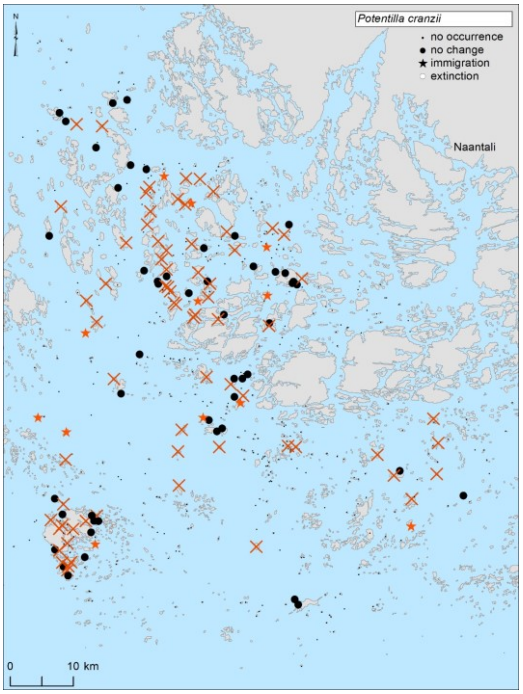

Det betade strandängarna med lågvuxen artrik och karakteristisk vegetation har minskat till en bråkdel av det tidigare och ersatts av områden med vass

Saltskonor med glasört verkar förekomma endast på Jungfruskär numera. Tidigare var den någorlunda vanlig på betade långgrunda strandängar i Skärgårdshavet.

Gentianor (*Gentianella* sp.) hör till de sällsyntaste av den betade strandängens arter. Dessa har dock alltid varit sällsynta.

Forna strandängar invaderas snabbt av vass

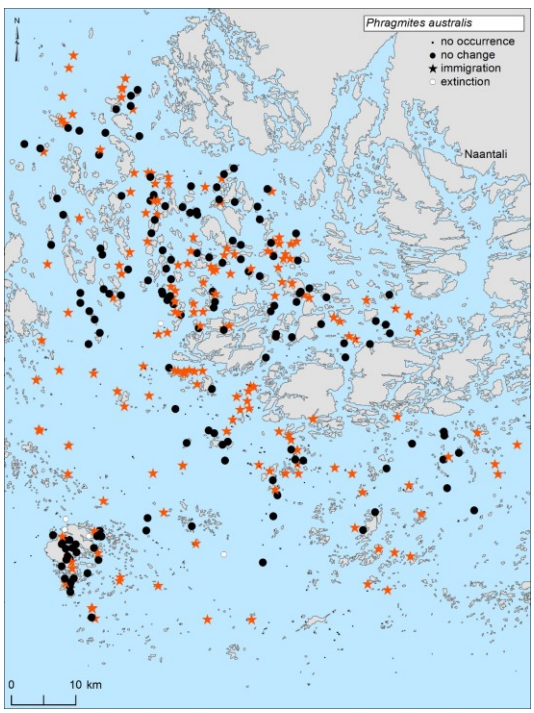

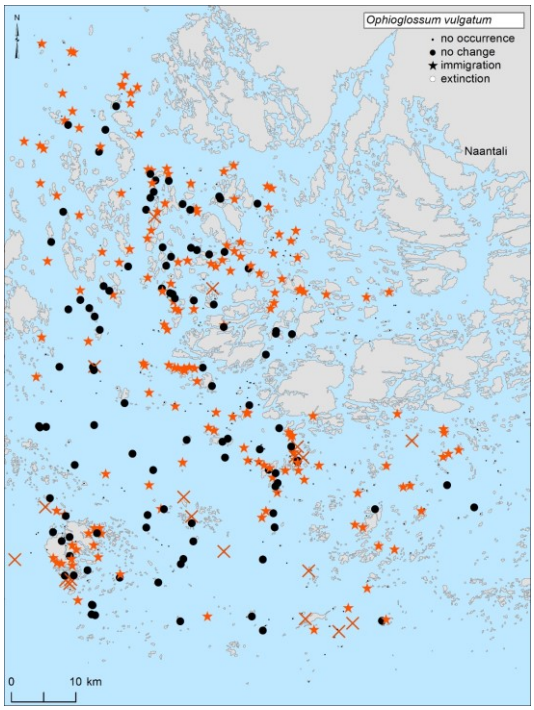

- Betande djur ger i allmänhet en mångsidigare uppsättning naturtyper på holmarna (naturbiotoper + vårdbiotoper)
- Då betestrycket är lämplig, ökar antalet småhabitat och samtidigt ökar antalet arter
- Igenväxning betyder inte nödvändigtvis att antalet arter minskar, endast att artsammansättningen förändras. Minskat bete har exempelvis medfört att lundarnas arter allmän taget har ökat
- Speciellt obetade strandområden kan övergå i ensidiga, artfattiga monokulturer med vass och älggräs